

Poslední rok Velké války a vznik Republiky československé

Název emise: **Boj o českou státnost 1918**

Den vydání: 10. října 2018

Hodnota aršíku: 66 Kč (o 2 známkách); kat. č. A998/9

Hodnoty známek:

33 Kč – č. 998 – **pomník sv. Václava**

33 Kč – č. 999 – **T. G. Masaryk**

Výtvarný návrh: Jan Maget

Rozměr aršíku: 108 x 165 mm (známek: 40 x 50 mm)

Tisk: Poštovní tiskárna cenin, Praha

Druh tisku: plnobarevný OF

Tisková forma: 3x AP (2 různé známky + 3 kupony)

Náklad: 43.000

FDC: obě OTp v barvě zelené; rytec: Václav Fajt;
náklad: 3.300 sérií

Pátým aršíkem se završuje řada emisí Cesta ke státnosti za světové války, na jejímž konci stál vznik Republiky československé. Za symbolické považuju, že autorem všech pěti aršíků je původem slovenský malíř a grafik Jan Maget¹⁾. Volba tohoto tvůrce je mi velmi sympatická a považuju ji za případnou nejen pro jeho nesporné výtvarné kvality, ale i pro jeho původ – přece jen jsem v Československu prožil většinu života, pociťuju k němu až sentimentální vztah, a tak mě těší všechny formy spolupráce mezi oběma národy.

Jan Maget pojal letošní aršík opět jako koláž obsahující mnoho prvků, od vlajek bojujících zemí přes vlak čs. legií v Rusku, Sokoly jako první ozbrojenou moc československého státu, pětiici mužů 28. října a nejznámější trojici odboje zahraničního, po známku 25 h Hradčany I. kresby, která vyšla v předposlední den toho slavného roku. Pozoruhodné je zařazení části kresby pokladní poukázky Zemské banky Království českého v hodnotě 100 korun, jejímž autorem byl Alfons Mucha a výrobu už v roce 1918 připravovala tiskárna Haase, což tento symbol méněvody odluky od monarchie hned dvakrát spojuje s naším oborem – Mucha byl autorem prvních čs. známek a tiskárna Haase zhotovila přetiskovou emisi Pošta československá 1919 (a pak ještě emisi Jubilejní 1923). Poukázky nakonec nevyšly, ale motiv z návrhu byl použit pro bankovku 500 korun vydanou v roce 1919.

Aršík obsahuje už tradičně dvě známky a tři kupony, uspořádané opět do tvaru kříže (ač bezvěrec, na pozadí světového vývoje mi to připadá čím dál sympatičtější).

Horní známka ukazuje pomník svatého Václava v Praze z neobvyklého pohledu – shora. Místo je zvoleno dobře, právě tady kněz a politik Isidor Zahradník 28. října už v 11 hodin dopoledne vyhlásil samostatnost československého státu těmito slovy: „*Sme svobodní. Zde u stupňů pomníku českého knížete svatého Václava přísaháme, že chceme této svobody se státi hodnými, že ji chceme hájiti i svými životy.*“ Tuto zprávu pak telegrafoval z nádraží císaře FJ I. (nynější Hlavní nádraží) do zahraničí. V poledne pak u stejného pomníku

československou samostatnost vyhlásil i Národní výbor. Na okraj poznamenejme, že Zahradník byl prvním československým ministrem železnic a jako takový organizoval 21. prosince příjezd prezidenta Masaryka na Wilsonovo (jak bylo tehdy přejmenováno, dnes tedy – poněkud nevděčně – Hlavní) nádraží, s nímž je v našem oboru spojena emise skautské pošty Příjezd prezidenta Masaryka.

Ten je vyobrazen na známce dolní, na pozadí legionářských praporů. Ten vpravo vyrobily české krajany v Kyjevě pro Setninu smrti, jak se nazývali Čeští Kornilovci, vojáci bojující v rámci armády bělogvardějského generála L. G. Kornilova. Současní piráti by asi měli radost z hlavního symbolu praporu – lidské lebky se zkříženými hnáty (šlo o symbol elitních úderných jednotek) spočívající na pozadí husitského kalichu. V únoru 1919 byl prapor předán čs. legionářské jednotce v Jekatěrinburku. Po návratu legií z Ruska se stal praporem vojenské jednotky Sibiřských úderníků v Domažlicích. Uprostřed je prapor 21. střeleckého pluku čs. legií ve Francii, který jednotce věnovalo město Paříž a v červnu 1918 slavnostně předal prezident Raymond Poincaré za přítomnosti Edvarda Beneše. Autorem praporu byl malíř František Kupka, který jej nejen navrhl, ale i sám namaloval. V RČS jej poté používal 21. pěší pluk maršála Focha z Čáslavi. Vlevo je pak prapor 39. pluku výzvědného čs. legií v Itálii. Ten

¹⁾ Narodil se v obci Vyhne u Žiaru nad Hronom a letos oslavil 75. narozeniny – dodatečně blahopřejeme!

byl jednotce slavnostně předán v prosinci 1918 v Padově za účasti italského krále. I ten nese symbol úderných jednotek – ve svém středu má útočný nůž *pugnale* (dýka), používaný příslušníky italských elitních přepadových jednotek *Arditi* (zmužilý, statečný, otužilý). V čs. armádě byl pak prapor používán 39. pěším plukem „Výzvedným“ v Bratislavě, a to až do roku 1939; šlo tedy o jednu z nejdéle používaných zástav (většina ostatních byla v průběhu první republiky nahrazena kopiemi).

Kombinace portrétu TGM a praporů bojových útvarů na známce je případná – po období nekritického zbožňování dobrotivého „tatička“ a mnohem delším období jeho odsunutí z učebnic, se dnes na našeho prvního prezidenta můžeme podívat s výhodou historického odstupu objektivněji a konstatovat, že to byl především bojovník (historik Pavel Kosatík nedávno použil mnohem ostřejší výraz: „*Masaryk nebyl žádný tatiček, ale rváč*“). To mimochodem dokládají i jeho dopisy ministru obrany a později premiérovi Františku Udrzalovi, po mnohá desetiletí považované za ztracené, které byly na přelomu 80. a 90. let objeveny a zachráněny díky filatelii – v souboru bezvýznamné korespondence, který byl nabídnut k prodeji především kvůli známčká

nalepeným na jeho obálkách. Jde přitom o dopisy, v nichž se TGM zabývá nejvážnějšími aférami druhé poloviny 20. a počátku 30. let, od Gajdovy po Tukovy, postupně zmiňuje prakticky všechny vedoucí představitelé státu a vydává jasně formulované pokyny, jak má Udržal postupovat. Dopisy se dokonce staly předmětem takzvané Sázavské aféry z roku 1927, kdy se část z nich snažili uloupit příslušníci Národní obce fašistické, aby prokázali nepřipustné Masarykovo vměšování do procesu s Gajdou. Tyto mimořádně cenné dokumenty nebyly dosud publikovány, ale byly představeny v Poštovním muzeu v Praze v roce 2010 v rámci výstavy exponátů členů KF 00-65 Apollofila. Nyní jsou předmětem odborného historického průzkumu. Zde je zmiňuji jako příklad, že filatelie může významně zasáhnout do jiných oborů, v tomto případě do historie.

V rámci emise vyšly dvě obálky dne vydání, obě s kresebnou výzdobou zhotovenou ocelotiskem. Na první je opět pohled na detail sochy sv. Václava v Praze, tentokrát s pozadím tvořeným historickými znaky a prapory. Na druhé je státní znak se lvý a stuhou s nápisem *Pravda vítězí*.

Razítka jsou sympaticky jednoduchá, československá vlajka (ta však v této podobě v roce 1918 ještě neexistovala a používaná byla historická dvoubarevná vlajka s bílým pruhem nahoře a červeným dole), resp. hlava heraldického českého lva se slovenským dvojramenným křížem. V obou je logicky vepsáno Praha. FB

